

Ngũgĩ wa Thiong'o

Un bob de grâu

Traducere din limba engleză și note
de Alexandra Fusoi

POLIROM
2016

— Asta e o minciună sfruntată.

De obicei, fetele se duceau la râu sâmbăta, ca să-și spele hainele. Duminică dimineața era momentul când călcau hainele și se pieptănau. Pe la ora prânzului erau gata să meargă sau să alerge la gară. Bărbații n-aveau astfel de ritualuri. Ei erau gata oricând și, oricum, cei mai mulți dintre ei își petreceau timpul în prăvăliile din Rung'ei, nu prea departe de gară.

Trenul devenise o obsesie: dacă îl pierdeai, te copleșea supărarea toată săptămâna; tânjeai după următorul tren. Apoi venea duminica, ajungeai acolo la timp și erai lecuit pe loc.

De la gară, mergeau de obicei să danseze în pădurea Kinenie, care domina Valea Riftului. Chitariștii ocupau un loc de onoare în această comunitate; fete frumoase îi înconjurau și în ochi li se citea admirația. Bărbații cumpărau dansuri. Când cineva cumpăra un dans, chitaristul cânta doar pentru el, laudându-i numele, fiu născut de-a pururi din femeie. Bărbatul dansa pe ritm singur sau își invita prietenii să i se alătore, în timp ce ceilalți se uitau. Nu i se putea alătura nimeni altcineva. Obiceiurile care guvernau dansurile în pădure erau bine știute.

De multe ori, dansurile se încheiau cu încăierări. Și asta era ceva bine știut, iar bărbații veneau pregătiți, uneori căutând priemejdia cu vorbe provocatoare și cântece insultătoare. Bărbații se organizau în grupuri după culmile de origine. Thabai era cunoscut deoarece bărbații de acolo învingeau alte grupuri și le luau femeile. Oricum, fetele îi iubeau pe bărbații din Thabai, așa că nu era o ispravă prea grea să le captureze.

Pe peron, lucrurile stăteau altfel. Nu se gândea nimeni să înceapă o bătaie. Acolo, un bărbat care te învinsese duminica trecută și îți luase femeia îți era prieten. Vorbeați și râdeați împreună. Dar el știa că mai târziu, în pădure, o să cauți o ocazie să-l injunghii și să-i iei femeia.

— Rareori pierdeam trenul, își amintea Gikonyo acum, după ani de zile, când toate acestea nu mai erau decât o legendă. Îmi plăcea să stau împreună cu bărbații și femeile. Și totuși ziua în

care am pierdut trenul a fost cea mai fericită zi din viața mea, îi spuse el lui Mugo.

Pe atunci, Gikonyo lucra ca tâmplar în Thabai. Deși era imigrant pe culme, el și mama lui fuseseră integrați în comunitate și în ritualurile ei zilnice. El venise la Thabai, un copil prins în curelușe în spatele mamei sale, din zona Elburgon în Valea Riftului, unde tatăl lui, Waruhiu, muncea la fermele europene. Fiind un bărbat harnic, nu după multă vreme Waruhiu se trezise în centrul atenției multor femei. Își luase mirese noi și se plângea de prima nevestă, ale cărei coapse nu-l mai încălzeau. O bătea, sperând că asta o va face să plece. Însă Wangari nu se dădea dusă. În cele din urmă, Waruhiu i-a poruncit să plece din casa lui și i-a blestemat, pe mamă și pe fiu, la o viață de veșnică pribegie pe pământul Domnului. Dar Wangari n-a pribegit mult; chiar nu putea găsi ospitalitate în ținutul gikuyu? „Waruhiu crede că o să mor pentru că sunt săracă și n-am ce să mănânc”, își zise ea într-o zi, stând pe un bolovan lângă gara Elburgon. „Dar nu există nici o casă în care să se afle un băiat și unde să nu se gătească măcar un cap de țap”, spuse ea și, ținând copilul la sân, aruncă un blestem mut asupra lui Waruhiu, urcând în trenul care o duse la Thabai.

Wangari și-a trimis băiatul la școală. Dar Gikonyo n-a rămas mult acolo, pentru că femeia n-a avut destui bani pentru taxe. Din fericire, la școală învățase un pic de tâmplărie și hotări să se folosească de asta ca să-și câștige traiul.

Îi plăcea tâmplăria.

Când ținea rindeaua în mână, geluind o bucată de lemn, trupul tânărului era străbătut de un fior de teamă și uimire. Îl fascina mirosul lemnului. Curând, simțurile sale dezvoltară o capacitate aparte de diferențiere, astfel încât putea recunoaște orice tip de lemn doar adulmecându-l. Nu că tânărul tâmplar ar fi făcut să pară totul așa de simplu. De fapt, Gikonyo obișnuia să joace un mic ritual, a cărui punere în scenă era diferită în funcție de cine era de față. Spectacolul se desfășura așa:

O femeie aduce o bucată de lemn - vrea să știe ce fel de lemn este. Tâmplarul o ia, îi aruncă o privire superficială, apoi o leapădă neglijent într-o grămadă cu alte bucăți. Își vede de treabă în continuare. Femeia stă acolo, admirând zvâcnirea mușchilor lui. După o vreme, el ridică bucata de lemn, cu capătul sprijinit pe masă. Închide ochiul stâng și cercetează lemnul cu ochiul drept mijit. Apoi închide ochiul drept și repetă reprezentăția cu celălalt ochi. Odată încheiat acest număr, bate în lemn repede, ritmic, cu incheietura degetului arătător de la mâna dreaptă, ca și cum ar exorciza duhurile din lemn. Apoi ia ciocanul; bate, ascultă, bate, ascultă. Apoi adulmecă lemnul cu grijă (adică profesionist) și i-l dă înapoi femeii. Revine la ce făcea înainte.

— Ce lemn e? E podo...? îndrăznește să întrebe femeia, intimidată de adulmecările profesioniste și de pauzele dintre ele.

— Podo? Hmm. Dă-l incoace.

Îl adulmecă din nou, răsucește încet lemnul de mai multe ori, dând din cap cu un aer de cunoscător. Apoi stă câteva minute explicând de ce bucata de lemn nu este podo.

— E arbore de camfor. Ai auzit vreodată de el? Crește mai ales la înălțime, în Munții Aberdare și în preajma Muntelui Kenya. E lemn foarte bun. Altfel, de ce crezi că și-au însușit alții terenul ăla? rostește tâmplarul cu înțelepciune domoală.

Atelierul era o măsuță așezată lângă peretele colibeii lui Gikonyo. Pe la apus, Wangari venea întotdeauna la atelier și scotocea printre surcele, sperând să strângă pentru foc una sau două bucăți de prisos.

— Ai nevoie de asta? întreba ea zâmbind.

— Ah, las-o, mamă. Cum vezi o bucată de lemn, cum vrei s-o pui pe foc. Costă bani, să știi. Dar asta e ceva ce o femeie nu înțelege niciodată.

— Dar asta?

Wangari nu se lăsa ușor descurajată. Îi plăcea să-i audă vocea fiului când o muștra.

— Bine. Dar să nu mai vii.

În ziua următoare, cam la aceeași oră, era acolo. Ridica un fierăstrău sau un ciocan și le cerceta cu grijă, ca și cum ar fi fost niște obiecte misterioase. Gikonyo nu se putea abține să râdă.

— Cred că ai fi fost un tâmplar bun, mamă.

— Orice s-ar zice, oamenii ăștia chiar sunt deștepți. Cum de s-au gândit la așa unelte care pot să taie orice?

Wangari le spunea întotdeauna albilor „oamenii ăștia”.

— Du-te și fă de mâncare. Astea nu-s lucruri pentru femei.

— Ai nevoie de bucata asta?

— Ah, mamă!

Ambiția secretă a lui Gikonyo era să aibă o bucată de pământ unde să se poată stabili împreună cu maică-sa. Dar pentru asta era nevoie de bani. Ambiția de a agonisi avere sporea de câte ori o vedea pe Mumbi sau se gândea la ea, căci era o fată cu voce și chip care îi dădeau fiori chinuitori. Dar credea că inima îi bate în zadar pentru ea. Cu siguranță că Mumbi, cea mai frumoasă fată de pe culme, nu l-ar fi învrednicit să-i aducă o tigvă plină cu apă rece și să-i spună: „bea asta pentru mine”. Cu toate acestea, aștepta și își căuta calea. O vedea pe Mumbi mergând pe cărările de pe câmp, printre flori de mazăre și fasole verde și tulpini de porumb și își lua avânt să-i dezvăluie dorințele lui. Dar își pierdea curajul. O saluta și trecea mai departe.

Tatăl lui Mumbi, Mbugua, era unul dintre bătrânii bine-cunoscuți de pe culme. Locuința lui era formată din trei colibe și două magazii de cereale, unde erau depozitate roadele după recoltă. Un tufăriș – o masă densă de plante târătoare, rugi, salcâmi țepoși, urzici și alte plante înțepătoare – forma un gard viu natural în jurul casei. De fapt, Vechiul Thabai fusese un sat format din astfel de colibe cu acoperișuri de paie, răspândite de-a lungul culmii. Îngrăditurile abia dacă erau tunse vreodată; animalele sălbatice își făceau vizuină prin ele. Mbugua își câștigase statutul în sat datorită isprăvilor lui de războinic și fermier. Doar numele său, se spunea, le dădea fiori de spaimă triburilor dușmane. Asta se petrecea în zilele de dinainte ca omul alb să pună

capăt războaielor tribale, ca apoi să aducă războaiele mondiale. Dar reputația lui Mbugua supraviețuise păcii. Cuvântul lui avea întotdeauna greutate în disputele aduse spre rezolvare dinaintea sfatului bătrânilor. Wanjiku, singura lui soție, îl numea întotdeauna tânărul ei războinic. Era o femeie micuță, într-un contrast frapant cu războinicul ei cu brațe zdravene. Glasul ei era încărcat de căldură și bunătate. Glasul ei (cu care cânta la adunările dansante la vremea ei) fusese cel care îi cucerise inima lui Mbugua. Dintre cei doi fii ai lor, Kihika și Kariuki, Wanjiku îl plăcea pe Kariuki, mai ales pentru că era mai mic și era ultimul născut. Mbugua îl admira în taină pe Kihika, pentru că era cel mai probabil să-i semene în privința curajului și a aroganței bine controlate.

Și Kariuki îl admira și îl respecta pe Kihika. Băiatul își dorea din toată inima să vină vremea când va intra în rândul bărbaților, ca să poată atinge sănișii viguroși ai fetelor inițiate care veneau adesea la casa lor seara. Kariuki fusese la școală la Manguo, una dintre primele școli independente gikuyu din țară. Îi plăceau cărțile, iar seara citea la lumina focului. Dar cum să se concentreze, când toți băieții și fetele tinere din *rika* fratelui său se distrau și spuneau glume și povești deocheate? El n-ar fi trebuit să vadă sau să audă nimic. „O să fii dat afară din casa asta, *kihii!*”, îl avertizau bărbații când îl prindeau răsând. Gikonyo îi aducea de multe ori dulciuri și altele. De aceea, lui Kariuki îi plăcea tâmplarul. Gikonyo spunea povești amuzante, care chiar erau pe gustul lui Kariuki. Dar, pe măsură ce treceau lunile și anii, Gikonyo devenea tot mai tăcut și rareori vorbea când era de față Mumbi. Karanja era cel care se remarcă și le făcea pe femei să izbucnească în hohote de râs nerușinat. Karanja avea un fel de a spune poveștile și întâmplările încât, chiar și fără s-o zică pe de-a dreptul, apărea ca un erou. Drept urmare, Kariuki ajunsese să-l admire pentru cutezanță, înțelepciune și dibăcie.

---

1. Băiat încă necircumcis, imatur (în swahili, în original).

Casele cu fete frumoase, cum era cea a lui Mumbi, erau preferatele tinerilor și tinerelor. Wanjiku trebuia să aibă tot timpul o rezervă de mâncare. „O casă plină de copii nu e niciodată părăsită”, spunea ea mereu. Când veneau bărbați, se scuza și părăsea discret coliba.

— Dă-le de mâncare, o îndemna ea pe Mumbi.

Mumbi mergea de multe ori duminica la gară. Trenul care huruia îi dădea fiori de fiecare dată. Uneori, își dorea să fie chiar ea trenul. Dar nu mergea niciodată la dansurile din pădure. Se întorcea întotdeauna acasă după tren și împreună cu una sau două alte fete găteau sau își despleteau și împleteau din nou părul. Ochii ei negri aveau o privire visătoare care tânjea după ceva ce satul nu-i putea oferi. Stătea în soare și năzuia cu ardoare la o viață în care să fie posibile dragostea și eroismul, suferința și martiriul. Era tânără. Se hrănise cu povești despre femeii gikuyu care înfruntaseră spaimetele pădurii pentru a salva oameni, fete frumoase oferite ca ofrandă zeilor înaintea ploilor. În Vechiul Testament se vedea deseori ca fiind Estera: se delecta cu momentul în care Estera răspunde în cele din urmă întrebării regelui Ahașveroș și arată dramatic către Haman, spunând: „Apăsătorul, vrăjmașul este Haman, răul acesta!”¹.

Îi plăcea admirația pe care o stârnea în ochii bărbaților. Când râdea, își dădea capul pe spate, iar gâtul îi strălucea în lumina focului. În astfel de clipe, Gikonyo n-avea încredere în el să vorbească. Se spunea că Richard, băiatul reverendului Jackson, o ceruse de nevastă pe Mumbi. Jackson era un cleric de frunte în Kihingo. Se spunea și că Richard, care era pe atunci în ultimul an la Școala Secundară Siriana, avea să plece după aceea în Uganda sau în Anglia ca să-și continue studiile. Oricum, Mumbi refuzase oferta fără să-i rănească mândria, așa că rămăseseră prieteni buni. Richard o ștergea de multe ori de acasă seara ca să se ducă să o vadă pe Mumbi în Thabai. Iar Gikonyo se întreba: dacă ea refuzase un asemenea bărbat, ce șanse am eu?

---

1. Estera, 7:6.